

Піндера Микола Володимирович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Миколаївського національного аграрного університету

ПРАВО НА ЗАХИСТ ЗДОРОВ'Я ТА ЖИТТЯ: ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні від безпекової ситуації у закладах освіти залежить організація освітнього середовища та здобуття освіти молоддю України. З запровадженням воєнного стану в Україні (лютий 2022 р.) освітній процес був переведений в онлайн форму здобуття освіти [1, с. 9], а з вересня 2023 року в багатьох закладах вищої освіти відбувається змішана форма.

Негативний вплив війни на організацію освітнього процесу вимагає від освітньої сфери трансформації та гнучкості у своїй діяльності [2, с. 185]. На період дії воєнного стану на перший план виходить необхідність убезпечення учасників освітнього процесу. В Україні найвищою соціальною цінністю визнаються недоторканність і безпека (Конституція України, стаття № 3).

Свій фронт – фронт освіти освітяни тримають гідно, але потрібна кропітка робота по відновленню емоційного стану професорсько-викладацького складу та здобувачів освіти вищих. Для того щоб українська молодь мала доступ до якісної освіти, а кожен співробітник відчував турботу та увагу потрібен чітко налагоджений освітній процес й безпека. Право на безпеку має кожен освітянин, це найголовніше.

Стратегічне бачення безпечного освітнього середовища надає можливість закладам вищої освіти організувати навчання в очному режимі, або запровадити змішану форму навчання. Головне – реалізація ефективних превентивних заходів щодо запобігання правопорушень в освітньому середовищі, наявність захисних споруд у закладах освіти й комфортні умови перебування в них. Це буде сприяти емоційному добробуту всіх учасників освітнього процесу [3, с. 19]. Без уваги не залишається інформаційна та соціальна безпеки кожного учасника освітнього процесу.

Зрозуміло, діяльність та режим роботи закладів вищої освіти буде залежити від безпекової ситуації у місті розташування установи. Місцеві органи влади та військові адміністрації повинні оцінити ситуацію та призначити комісію з обстеження освітнього закладу. Предмет обстеження - готовність до організації освітнього процесу та створення безпечних умов для всіх його учасників [4, с. 42].

Не обговорюється відповідальність за безпеку керівника закладу вищої освіти. Керівник повинен подбати за своєчасну розробку стратегії створення безпечного освітнього середовища; впровадити чіткий алгоритм дій у разі небезпек; забезпечити в укриттях та захисних спорудах комфортне перебування учасників освітнього процесу тощо. Є наступні вимоги до готовності закладів вищої освіти до організації й проведення освітнього процесу в умовах воєнного стану Це безпекові заходи, їх потрібно виконувати:

- наявність укриття, яке відповідає вимогам безпеки [5, с. 599];
- відпрацьований алгоритм оповіщення учасників освітнього процесу про небезпеку;
- готовність співробітників освітньої установи реагувати на небезпечні ситуації, загрози, наявність плану евакуації;
- гнучке систематизоване навчання та тренування персоналу закладу щодо дій в екстремальних ситуаціях;
- організація мінної безпеки, безпечна територія та система профілактичних заходів щодо вибухових пристроїв тощо.

Як бачимо, організація та обладнання укриттів у закладах вищої освіти є обов'язковою умовою. Спеціально організовані приміщення повинні пройти відповідну експертизу та відповідати нормативним вимогам, служити захистом для учасників освітнього процесу в разі фізичної небезпеки. Бути забезпечені необхідним майном та компонентами освітнього

середовища. Враховуючи відключення світла, варто продумати достатнє освітлення з різними варіантами включення.

Більшість укриттів у освітніх установах планують в підвальних приміщеннях [6, с. 234]. Такі приміщення раніше не використовувались для перебування в них, їм потрібен ремонт та перепланування відповідно до вимог нормативно-правовій бази. Треба звернути увагу на зручність перебування в таких приміщеннях, безпеку та комфорт у продовж певного часу (загроза може тривати декілька годин).

Обов'язкова умова для укриття: спланований змістовий контент роботи; технічні засоби навчання для продовження освітнього процесу; психологічний супровід учасників освітнього процесу. Керівником цивільного захисту (ЦЗ) освітньої установи та начальником штабу ЦЗ заздалегідь розробляється план реагування на надзвичайні ситуації, згідно якого перед початком занять (вересень) відбувається ознайомлення здобувачів з місцем розташування, правилами поведінки під час переміщення до укриття та перебування в ньому; сигналом про тривогу.

Дії учасників освітнього процесу за сигналом «Повітряна тривога» мають бути доведені до автоматизму. Це забезпечить швидке реагування на небезпеку, сприятиме уникненню паніки. Такий автоматизм дій досягається чітким інструктажем та тренуванням евакуації. Шлях до укриття має бути постійно вільним. Безпека забезпечується продуманим алгоритмом дій персоналу освітньої установи. Звертаємо увагу, укриття закладу освіти повинні бути розраховані лише на учасників освітнього процесу.

Важливим у безпеці учасників освітнього процесу є організація перебування молоді та персоналу в захисному укритті. Розміщує, тих хто прибув до захисної споруди відповідальна особа, перевірку наявності здобувачів здійснює викладач, який проводив заняття зі студентами.

Молодь має різний психологічний стан, тому треба продумати на час перебування в укритті різноманітні психологічні заходи. Це потрібно для переключення уваги від гучних звуків сирени, сприйняття негативної інформації, зниження напруження, допомоги перебування у замкненому просторі.

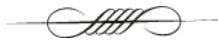
Заходом безпеки треба вважати збір інформації під час тривоги, необхідно уточнювати ситуації в районі розташування закладу, особливо під час вимушеної евакуації, яка проводиться у випадку: пошкодження споруди, у який неможливе подальше перебування; пожежі у будівлі закладу освіти та утворення в ній небезпечної концентрації шкідливих газів; підтоплення приміщень укриття тощо.

У планах реагування на надзвичайні ситуації треба передбачати «безпечні локації». Вони виконують функцію захисту у випадках, коли є раптова загрози життю і здоров'ю учасників освітнього процесу. Нажаль буває так, що ракетний удар або атака дронами не супроводжувалась оповіщенням через це учасники освітнього процесу не змогли своєчасно дістатися до сховища. У такому випадку тимчасовим укриттям для тих, хто перебуває на території освітнього закладу, можуть бути «безпечні локації» - окремі приміщення в будівлі чи на території закладу. Це може бути надійним захистом від наслідків фізичних небезпек бойових дій (уламки скла, цегли, роздрібнених елементів касетних бомб та снарядів тощо).

Отже, незважаючи на воєнний стан та загрози ракетно-бомбових ударів, освітній процес в Україні не призупиняється. Сьогодні необхідно створити всі можливі умови для забезпечення захисту життя та здоров'я молоді, яка обрала очну форму здобуття освіти. Ефективно впоратися з мінливою кризою та зменшити негативні наслідки воєнного стану допоможе чітке розуміння учасниками освітнього процесу небезпеки та алгоритму дій у таких обставинах. Кожен учасник освітнього процесу має конституційне право на захист свого здоров'я та життя.

Література:

1. Batsurovska I., Kurepin V. The Impact of the War in Ukraine on the Study Results at an Agricultural University // Tréma. 2023. № 60. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15314>.
2. Kurepin V. Implementation of distance education in inappropriate conditions at Mykolaiv National Agrarian University // Information technologies and management in higher education and sciences. Vol. 2. : conference proceedings of international scientific conference., Fergana, the Republic of Uzbekistan, November 28, 2022. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. P. 183-187. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12699>.
3. Іваненко В. С. Стресостійкість, як вид психологічної особистості // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 18-20. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12066>.
4. Іваненко В. С., Курепін В. М. Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану // Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10-11 трав.2023р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 41-44. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13902>.
5. Дідняк А. В. Укритися, неможливо ризикувати: яким у Миколаєві був захист населення під час обстрілів ракетами / наук. керівн. В. М. Курепін // Сталий розвиток міст : матеріали XVI Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції : в 4-х ч. / Ч. 2., 21-22 квітня 2023 року. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. С. 598-602. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13796>.
6. Курепін В. М. Захист при впровадженні освітнього процесу в умовах воєнного стану // Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу : зб. матеріалів міжнародного форуму, м. Київ, 16 лютого 2023 р. / за ред. В.П. Андрущенко. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 233-235. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12975>.

Плисюк Наталія Миколаївна,

доцент кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Відповідно до ст. 3 Загальної декларації прав людини 1948 р. це право здобуло своє закріплення у статтях 3 і 27 Конституції України У ст. 3 зазначено, що людина, її життя і здоров'я визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. І тому згідно цієї статті кожна людина має невід'ємне право на життя. Гарантією цього є те, що ніхто не може бути свавільно позбавлений цього права. В ст. 27 наголошується, що кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Тому можна стверджувати, що саме держава відповідає перед людиною за забезпечення цього права, прийнявши на себе обов'язок захищати життя людини.

Суттєве значення в частині охорони особи, її прав та свобод має кримінальне законодавство, яке покликане попереджувати вчинення найбільш суспільно небезпечні посягання на особу. Одним із таких посягань є вбивство, котре віднесене законодавством до категорії особливо тяжких злочинів.

Норми права, які регулюють кримінальну відповідальність за вчинення вбивства, процес розслідування даного виду злочинів, повинні одноманітно застосовуватися усіма правоохоронними органами на території країни, що і забезпечить належну охорону життя